



## **Corpus Juris Canonici**

**Gregor <XIII., Papst>**

**M. DC. LXI. Coloniae Munatianaë, 1661**

Vigesima secunda causa. Iurantes falsum damnat bisdena secunda.  
Quinq[ue] quæstiones vigesimæ secundæ causæ.

---

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)





deficiat, innocens fidem sola iurandi taxato man-  
festat.

¶ Si de testis] In vestigiis concilium editum, &  
duobus codicibus Vaticanis, & uno monasterii Dominicanorum le-  
gitur. Quod et gestis deficiat, nocentis fidem, &c. Sed re-  
centiores editiones Colonienses, & codex Lucensis, regis habent, in  
Gratianis, & Ivo, & Panorami.

C. II. ¶ Iuratio non est prohibenda, nec tanquam  
bonum appetenda.  
Item Augustinus a. super epistolam ad Galatas,  
cap. i. in fine.

Non est contra preceptum iuratio, quæ a malo est,  
non iurantis, sed incredulitatis eius, cui iurare cogi-  
tur. Nam hinc intelligitur res Dominum prohibuisse  
a iurando, ut quantum in ipso est, quisque non iuret  
quod nulli factum, in ore habentes iurationem tanquam  
magnum, aut suave aliquid. Nam utique Apostolus no-  
vetat preceptum Domini, & iuravit tamen. Non enim  
audiendi sunt, qui has iurationes esse non putant. Quid  
enim facit de illa? [Quotidie e. motior per vestram  
gloriam, fratres, quam habeo in Christo IESU Domino  
nostro:] quam Græca exemplaria manifestissimam iura-  
tionem esse convincunt. Prohibetur i. ergo iurare cu-  
piditate, aut delectatione a iurandi. Quamvis enim iu-  
rumentum e. amplius sit, quam est, est, non, non, & ideo  
a malo sit, non tamen a malo tuo, sed infirmitatis,  
aut incredulitatis eorum, qui non aliter moventur ad  
fidem.

¶ Prohibetur ergo] Apud B. Augustinum, & ca-  
teros collectores hic locus ita habet. Quantum ergo in ipso  
est, non iurat Apostolus: non enim appetit iurationem  
cupiditate aut delectatione iurandi. Amplius enim est  
quam est, est, non, non, & ideo a malo est, sed infirmita-  
tis, &c.

C. III. ¶ Pejorare peccatum est  
non iurare.  
Item Augustinus in epist. 176. ad  
Publiolum.

In novo Testamento dictum e. est, ne omnino iure-  
mus. Quod quidem mihi propterea dictum videtur,  
non quia verum iurare peccatum est, sed quia pejorare  
immane peccatum est, a quo longè nos esse voluit, qui om-  
nino ne iuremus, & dmonuit.

C. IV. ¶ In necessariis verum iurare peccatum  
non est.

Item b. sermone trigesimo de verbis Apostoli.  
¶ Vt noveritis verum iurare non esse peccatum, inveni-  
mus & Apostolum Paulum iurasse. [Quotidie mo-  
rior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo  
IESU Domino nostro.] Per vestram gloriam iuratio est.  
Non enim sic ait, per vestram gloriam morior, quasi ves-  
tra gloria me facit mori, quomodo si diceretur per vene-  
num i, per gladium, per bestiam, per inimicum, mortuus  
est; intelligeretur faciente inimico, faciente gladio, fac-  
iente veneno mortuus est.

¶ Per venenum] Apud B. Augustinum & Bedam sic  
legitur, quomodo si diceret, per venenum mortuus est, per  
gladium mortuus est, per bestiam mortuus est, per inimi-  
cum mortuus est, id est, faciente inimico, faciente gladio,  
faciente veneno, & similia: Non sic dixit per vestram  
gloriam.

C. V. ¶ Nec tanquam bonum appetendum, nec  
tanquam malum, iuramentum est  
contendit.

Item de sermone Domini, lib. 1. c. 30.

Ita ergo precepisse Dominum intelligitur ne iure-

a Et Beda i. Cor. 11. b Sem. 3. dist. 39. Poly. 1.6. tit. 11. Ivo  
p. 12. c. 3. Pam. 1.6. c. 4. c. 1. Cor. 11. d al. dist. 39. e Matt. 5.  
f Ivo p. 12. c. 4. Pam. 1.6. c. 5. g Matt. 5. h Beda i. Cor. 11.  
Poly. 1.6. tit. 11. i. 1. Cor. 11.

tur, ne quisquam sicut bonum appetat iuramentum,  
affiduitate iurandi ad perjurium per consecrationem abo-  
batur. Quapropter qui intelligit non in bonum, sed in  
cessariis iurationem habendam, refraget se quantum  
testi, ut non ea utatur, nisi necessitas a cogit, videtur  
cum videri pigros esse homines ad credendum, quod  
utile est credere, nisi iuratione firmetur. Ad hoc  
perinet, quod sic dicitur b [Sit autem firmus verus  
est, non, non.] Hoc bonum est, & appetendum, quod  
autem amplius est, a malo est: id est, si iurare cogi-  
scis de necessitate venire infirmitatis eorum, quibus  
quid si ades, quæ infirmitas utique, malum est, non  
nos quotidie liberari deprecamur, cum dicimus a. iu-  
bera nos a malo.] Itaque non dixit, quod a malo est  
est, malum est. Tu enim a non malum facis, quæ  
uteris iuratione.

C. VI. ¶ Iurare non est peccatum,  
Idem ibidem comment.

¶ Tunc malum non facis, qui bene uteris iuratione,  
est i non bona, tanquam necessaria est, ut altera  
deas, quod utiliter perficiatur. Sed a malo est  
cujus infirmitate iurare cogitis.

¶ Que est] Apud B. Augustinum post verbum  
p. 12. c. 3. bene uteris iuratione, sequitur  
quæ est non bona, &c. quemadmodum & in non per  
Gratianum codicem, in quo hæc duo capita non sunt distincta.

C. VII. ¶ Per Deum iurare peccatum est  
per idola iurare.

Item Hieronymus super Hierem. ad c. 4.  
¶ Et iurabunt i, vivit Dominus, in veritate, &  
dicit, & in iustitia: & benedixit enim gen-  
tibus laudabunt.] Quomodo ergo Evangelium  
prohibet? Sed hic [iurabis] pro consecratione  
ad condemnationem idolorum, per quæ iuratur  
Denique auferuntur ostendit, & iuratur per  
sum, quodque dicitur: [vivit Dominus] iuratur  
ut verum iurandum est, ad condemnationem  
rum, per quos iuratur omnis idololatra.

¶ Et iurabunt] Apud Hieronimum cap. 1. supra  
iurabis: verum quæ est iuratio capiti, non est iuratio  
paulo post repositum est, iurabis, ubi iuratio  
mentum.

C. VIII. ¶ Infirmis iurare conculcat.  
Item Hieronymus super Mathiam 23.  
in cap. 5.

¶ Considera q. quod hic Salvator non per Deum  
prohiberet, sed per cælum, & terram, & ierusa-  
mam, & per caput tuum. Et hoc quæ iuratio  
lege contentum, ut quomodo victimis immolatis  
ne eas idolis immolares, sic & iurare per  
Deum: non quod recte hoc faceret, sed quod  
set Deo id exhibere, quam Damonibus.

C. IX. ¶ Excommunicatio clericus per iuramentum  
per iuramentum iuratur.

Item ex concilio Carthaginiensi IV. c. 6. q. 1.  
¶ Iurandum, si perfecerit in vino, excommunicatus  
dum. Inter epulas verò cantantem, superbia  
severitate coercendum decernimus.

C. X. ¶ Clericus deponatur, lacum anathematis  
mittatur per capillum, vel caput  
Dei iuratur.

Item Pius Papa.

¶ Si quis per capillum Dei, vel caput iuraverit  
a necessitate cum videt.] Orig. b Matt. 5. c  
d aliam, e Ivo p. 12. c. 5. Pam. 1.6. c. 5. f Ivo  
p. 17. c. 3. Hist. 4. g Sicut 3. dist. 39. Ivo p. 12. c. 5.  
h Bar. 1. c. 7. Ivo p. 17. c. 3. Ivo p. 17. c. 3. Ivo  
p. 17. c. 3. Ivo p. 17. c. 3.



ecclesiastico ordine est, deponatur, si laicus, anathematizetur. Et si quis per creaturam iuraverit, acerrimè castigetur. & juxta id quod synodus didicaverit puniatur. Si quis autem talem hominem non manifestaverit, non est ab illius, quin divina condemnatione coarctetur. Sed si Episcopus ista emendare neglexerit, acerrimè a corrigatur.

¶ *Similiter bis habetur Notella 77. apud Iulianum inaccessibilem, sed non profusa eadem. Legere apud Iovennem Novella laici officii p. 12. ubi autem caput referitur c. 72. ex decretis Epi. quædam dicitur & apud Burchardum.*

¶ *Quæritur qui magis tenetur, an ille qui per Deum, an ille qui super sacra Evangelia jurat.*

*Hic quæstio Ioannes Chrysostomus b respondet, dicens.*

C. XI. ¶ Non est maius per Evangelium, quam per Deum jurare.

¶ *Alia causa fuerit, modicum videtur facere, qui jurat per Deum. Qui autem jurat per Evangelium, magis aliquid fecisse videtur. Quibus similiter dicendum est: nulli, scripture sancte i propter Deum sunt, non Deus propter scripturas.*

¶ *Sancti ¶ Sic est emendatum ex aliquo vetusto, & virgibus, & Polycaepo. Antea legebatur, facta.*

C. XII. ¶ Non solum in altari, vel reliquiis, sed etiam in sacramentis, loquela perjurium cavetur.

*Item Hieronymus.*

¶ *Athemus d' in lege Dei scriptum: [Non pejerabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui in vanum.] Ideo admonendi sunt omnes, ut diligenter caveant perjurium, non solum in altari, seu sanctorum reliquiis, sed etiam in communi loquela.*

¶ *Burchardus & Ivo citant ex dictis Hieronymi, apud quem non est innotuit, sed in Capitalibus lib. 1. c. 67.*

C. XIII. ¶ Non prohibet Deus jurare, sed pejerare.

*Item Iudocus sententiarum lib. 2. c. 31.*

¶ *Non est contra Dei præceptum jurare, sed dum juramentum facimus, perjurii crimen incurrimus.*

C. XIV. ¶ Iuratio non est peccatum.

*Item Augustinus de verbis Apostoli, sermone 21. al. 38.*

¶ *Peccatum est iuratio, nec in veteri lege diceretur, [Non pejerabis, reddas autem Domino iuramenta tua.] Non enim peccatum præcipitur nobis. Item 7.*

¶ *Non vobis dicimus nos non jurare. Si enim hoc dicimus, mentimur. Quantum ad me pertinet, iuro, sed quantum mihi videtur, magna necessitate compulsus, tam video non mihi credi, nisi faciam, & ei qui mihi non credit, non expedire, quod non credit. Hac perpensa ratione, & consideratione liberata, cum magno timore dico: [Coram Deo] aut [testis est Deus,] aut [scit Christus] sic esse in animo meo: & video, quia plus est, id est, quia amplius est, quam est, est, non, non. Sed quod amplius est, à malo est: et si non à malo jurantis, à malo est non creditis.*

¶ *pat. Ex præmissis colligitur, quod jurare non est peccatum: non tamen itaque bonum est appetendum, ne consuetudine jurandi idem in perjurium. Sed cum dicitur procedere à malo non creditis, videtur, quod est jurare peccatum non sit per omnem rem recipere malum sit. Sed nomine mali non iudicatis, sed peccati pena intelligitur. Ex penali enim infirmitate incredulitas illa processit, quæ ad iurandum compellit.*

a al. d. synod. Euse. b *Auctor operis imperfecti in Matti. 5. 34. 35. c Poly. lib. 6. tit. 21. Capitulum 1. cap. 69. d. Bar. 1. 12. cap. 2. Ivo p. 12. c. 50. Levit. 19. e Poly. lib. 6. tit. 12. Ivo p. 12. cap. 7. Pater. 1. 1. 1. 1. Levit. 19. f al. iust. iurandum tuum, Ivo par. 12. cap. 1. Pater. 1. 1. 1. 1. Poly. ca. 6. tit. 11.*

ipsum autem iurare, sicut peccatum non est, ita iuramentum ab aliquo recipere malum non est.

C. XV. ¶ Iuramentum accipere non prohibetur.

*Unde Augustinus scribit ad Publicolan, epist. 154.*

¶ *Varrus a dictum sit, ne iuremus, nunquam me in scripturis sanctis legisse memini, ne ab aliquo iuramentum accipiamus.*

¶ *pat. Sed quæritur, an sit utendum fide eius, qui per demonia iurat. De his ita scribit Augustinus eadem epist. 154. ad Publicolan.*

C. XVI. ¶ Licet uti fide eius, qui, ut eam servet, per demonia iurat.

¶ *Moveret b te, utrum eius fide utendum sit, qui, ut eam servet, per demonia iuraverit. Vbi te volo prius considerare, utrum si quisquam per Deos falsos iuraverit se fidem servaturum, & eam non servaverit, non tibi videatur bis peccasse? Si enim tali iuratione promissam servaverit e fidem, idem tantum peccasse iudicaretur, quia per tales Deos iuravit. Illud autem nemo reprehenderet, quia fidem servavit. Nunc vero, quia & iuravit per quos non debuit, & contra pollicitam fidem fecit quod non debuit, bis utique peccavit: ac per hoc, qui utitur fide illius, quem constat iurasse per Deos falsos, & utitur non ad malam rem, sed ad licitam & bonam, non peccato eius se feciat, quo per demonia iuravit, sed bono pacto eius, quo fidem servavit. Neque enim hic eam d fidem dico servari, quæ fideles vocantur, qui baptizantur in Christo. Illa enim longè alia est, longèque discretæ à fide humanorum placitorum atque pactorum. Verumtamen sine illa dubitatione minus malum est per Deos falsos & veraciter jurare, quam per Deum verum fallaciter. Quanto enim per quod iuratur, magis est sanctum, tanto magis est peccatum perjurium. ¶ Alia ergo quæstio est, utrum non peccet, qui per falsos Deos sibi iurari facit, quia i ille, qui ei iurat, iurat per Deos falsos, quos colit. Cui quæstio possunt illa testimonia suffragari, quæ ipse commemorasti de Laban f & Abimelech, si tamen Abimelech per Deos suos iuravit, sicut Laban per Deum Nachor. 2*

¶ *¶ Quia ille] In epistola B. Augustini excusis legitur, quando ille, qui ei iurat, falsos Deos colit. In codice eadem rardem Vaticano, quando ille, qui ei iurat, falsos Deos colit: in editione Frobeniana, & apud Iovennem, quia ille, qui ei iurat, falsos Deos colit.*

¶ *¶ Nachor] Sic est emendatum ex loco ipso Græci, Iovennem, & uno vetusto Gratiani codice, in cuius quidem vulgato erat, per Deum Sochor: in B. Augustini autem, per Deum Iacob.*

¶ *Sic etiam cum in libro g Machabeorum Romani leguntur pacem firmasse cum Iudæis, intelligendi sunt iurasse per falsos Deos: sicut & Iudæi iuraverant per Deum verum. Sic etiam & de iuramento, quod fit per creaturas, intelligendum est: quod ipsum quidem iurare per creaturas malum est, quia à Deo prohibentur est, sed servare quod iuratur, bonum est, ut evitetur peccatum mendacii & dolositatis.*

¶ *¶ Sed h obijciunt, quod Iosiph vir sanctus per creaturas iuravit, dum dixit fratribus suis: [Per i salutem Pharaonis non exieris hinc.] ¶ Sed sciendum est, quod sancti non tam per creaturas, quam per auctorem creaturarum iurabant, nec in creaturis aliud, quam creatorem ipsarum venerabant: sicut Iosiph, qui per Pharaonem iurando, hoc in eo veneravit est, quod Dei iudicium possidet erat in infirmis h. Unde Apostolus 1 ait, [Omni potestas à Deo est.] Item Christus Pilato: m [Non haberes in me potestatem, nisi esset tibi datum de super.] Deus autem per creaturas iurare prohibuit, ne vel more gentilitium aliquid nomen deturæ*

a Ivo p. 12. c. 4. Sent. 3. dist. 39. Anselm. 1. 1. c. 75. b Ivo par. 12. cap. 31. Pater. 1. 1. c. 17. Poly. 1. 6. tit. 21. c al. confidit. d al. eadem. e al. Deum falsum. f Gen. 31. g 1. Mach. 2. h Sent. 3. dist. 39. i Gen. 42. k al. Memphis, l Rom. 13. m Ioan. 9.





creatur in se crederetur, vel no creatur. contemptibile iudican-  
do, per cui promissa pro nihilo duceremus. Sed quoniam, quid gra-  
vius sit, an per creatorem, an per creatorem jurare fallaciter? Du-  
pliciter enim reus est, qui per creatorem jurat mendaciter, quia &  
contra prohibitionem iurat, per quod sibi jurare non licet. (a) & proxi-  
mum dolo capis, quod facit etiam per creatorem mendaciter jurans.  
Sed si perjurus tanto magis peccat, quod si mendaciter iurans  
dupliciter peccat, gravius tamen se subijcit peccati, qui per creatorem  
iurat mendaciter.

5 pars. Perjuri autem pena gravissima est: quam si qui-  
timens, ad confessionem venire noluerit, a fidelium consortio est ab-  
jiciendus.

C. XVII. § Fidelium consortio careat, qui panti-  
entiam perjuri agere voluerit.  
Unde Eutythianus Papa.

Prædicandam a est etiam, ut perjuriu fideles ca-  
veant, & ab hoc summo opere abstineant. scientes hoc  
grande scelus esse, & in lege, & in Prophetis, & in Evan-  
gelio prohibuit. Audivimus enim quosdam parvi pen-  
dere hoc scelus, & levem quodammodo perjuris peniten-  
tiam imponere: qui nosse debent talem de perju-  
rio penitentiam imponi debere, qualem & de adulterio,  
& de fornicatione, & de homicidio sponte commisso, & de  
ceteris criminalibus vitis. Si quis vero perpetrato perju-  
rio, aut quolibet criminali peccato, sumens peniten-  
tiam & longam, ad confessionem venire noluerit, ab ec-  
clesia repellendus est, sine a communione & consortio fi-  
delium, ut nullus cum eo comedat, neque bibat, neque i-  
oret, neque in domo sua eum recipiat.

¶ Barchardus etiam, Polycarpus, & Ivo citant ex Eutythiano,  
Inventum verò est inter quosdam capitula Theodulphi Episcopi Au-  
relanensis ad suos presbyteros scripta, cap. 26. quæ in antiquo codice  
Romæ habetur.

1 ¶ Neque oret. Additum id est ex Theodulpho, Barchar-  
do, & Ivo.

QUESTIO II.

Quod autem perjuriu sit falsum iurare, facti probatur.  
At enim Augustinus in libro Psalterium super [ Do-  
mini est terra ]

C. I. § Pejerat qui aliter facturus est quam  
promittit.

In dolo jurat, qui aliter facturus est, quam promittit,  
cum perjuriu sit, nequiter decipere credentem.  
¶ Quod hic citatur ex B. Augustino in glossa interlinearum Psal-  
mi 23. in vers. Nec juravit in dolo, referatur in Cassiodoro.

C. II. § Quis debeat habere comites iura-  
randum.  
Item Hieronymus super Hieremiam, lib. 1.  
ad c. 4.

Animadvertendum e est, quod iurandum hos  
habeat comites, veritatem, iudicium, arque iusti-  
tiam. Si ista defuerint, nequaquam erit iuramentum,  
sed perjuriu.

Item, qui falsum iurat, mentitur. Mentiendo autem iurare  
nihil aliud est, quam pejerare. ¶ Cum ergo omnes, qui loquan-  
tur mendacium, perdendi sint, iuxta illud Psalmista: d [ Per-  
des omnes, qui loquantur mendacium. ] multo magis adoma-  
biles sunt, qui mentiendo pejerare convincuntur, quia nomen  
Dei sui in vanum assument. ¶ Sed e aliud est falsum iura-  
re, aliud iurare in dolo. Non enim omnia qui aliter facturus est  
quam promittit, in dolo iurat. Licet enim Apostolus aliter sa-  
lutaris esset, quam promitteret Corinthiis in prima epistola,

a Poly. l. 6. tit. 11. Anst. l. 1. c. 91. Bur. l. 2. c. 14. Ivo p. 12. cap. 7.  
b al. penitentia longam amoniam. c Sent. 3. dist. 39. Ivo  
p. 12. c. 22. Panm. l. 6. c. 123. d Psal. e Sent. 1. dist.

a etiam ait. [ Veniam ad vos, ] immo tamen in dolo iuravit, aut  
dacter promissit. Ille enim in dolo iuravit, aut mendaciter pro-  
misit, in cuius mente est, non se se facturum se promissit. Illi  
ten, qui promittit falsum, quod putat verum, nec in dolo iuravit,  
mendaciter promittit.

C. III. § De eo qui iurat falsum, quod putat  
verum.  
Unde Augustinus de verbis Apostoli, serm. 21.  
al. 30.

Homines & falsum iurant, vel cum fallant, vel  
falluntur. Aut enim putat homo verum esse  
fallum est, & temere iurat: aut scit, vel putat fallum  
se, & tamen pro vero iurat, & nihilominus cum fallit  
iurat. Distant autem e ista perjuria, qui verum putat esse,  
moravi. Fac i illum iurate, qui verum putat esse,  
animo iste pejerat, fallitur: hoc pro vero habet  
fallum est, non pro re falsa sciens iurationem immo-  
Da alium qui scit fallum esse. Videtis, quam illa  
standa sit bella, & de rebus humanis certantibus.  
Quis enim hoc fieri velit? Omnes homines vult iuri-  
tur. Fac alium, qui putat fallum esse, & iuramentum  
verum sit, & forte verum est. Verbigratio [ ut  
tis ] pluit in illo loco: interrogas hominem, quæ res  
pluisse, & ad negotium eius competi, ut dicat, non  
putat non pluisse: Dicitur ei, vere pluit: & tamen  
& tamen pluit tibi, sed ille nescit, & putat non pluisse.  
perjurus est. Interdum, quemadmodum verum  
cedat ex animo. Ream linguam non facit, aut  
rea.

1 ¶ Fac illum] Sic etiam apud Irenæum, & in  
codice sermone B. Augusti. & in Antwerp. editione.

2 ¶ Et iurat] Ad ista hoc sunt ex originali & Ivo  
eius sit integer. Necessè enim est procedere iuramentum,  
perjurus dicatur, cuius iuramenti in codicibus Gratiani  
mentio. Alia etiam nonnulla sunt emendata.

Quia ergo mens huius non erat rea [ nescit enim  
quod iuravit esse verum ] nec tenens, vel nesciens, quia  
gna diligentia videbatur sibi deprehendisse verum, qui  
falsum, perjuri reus nequaquam est iudicandus. Non quod  
scitur, qui falsum iurat, mentitur, non ut verum sciret  
bet. Non enim omnia qui falsum dicunt, mentitur: quia  
qui mentitur, falsum dicit.

C. IV. § Non est mentiri, dicere falsum  
quod putat verum.  
Unde Augustinus in Enchiridion, c. 22.

Is e autem, qui mentitur ea, contra id, quod  
sentit, loquitur voluntate fallendi. ¶ Erro-  
ba propterea instituta sunt, non per quæ se immo-  
mines fallant, sed per quæ quisque in alienis cogitationes  
suis proferat. Verbis ergo ut in  
ciam, non ad quod instituta sunt, peccatum est. Ideo  
ideò ullum mendacium putandum est, nisi peccatum  
tum, quia possumus aliquando aliquid peccatum  
tendo. Possumus enim & furando, si pauperem  
lam datur, sentit commodum, & dives, cui etiam  
tur, non sentit incommodum, nec ideo tale peccatum  
quodquam dixerit non esse peccatum & ego est. ¶  
mo f mentiens iudicandus est, qui dicit falsum  
putat verum: quoniam, quantum in ipso est, non  
iple, sed fallitur. Non ita que mendacium, sed aliquid  
temeritatis arguendus est: qui falsi incantem  
ac pro veris habet: potiusque e contrariis, quoniam  
pfo est, mentitur ille, qui dicit verum, quod putat  
lum. Quantum enim ad animum ejus attinet, quod  
a 1. Con. 16. b Sent. 3. dist. 39. Ivo p. 12. c. 27. Panm. l. 6. c. 123.  
c al. tamen. d al. perjurat. e oris. e al. tamen.  
Sent. 3. dist. 38. f Sent. 1. dist. 1. Ivo p. 12. c. 27.  
dita pro veris habet.] oris.



quod sentit, hoc dicit, non verum dicit, quamvis verum invenitur esse quod dicit. Nec ullo modo liber est à mendacio, qui ore neficiens verum loquitur, sciens autem voluntate mentiri. Non consideratis itaque rebus ipsis, de quibus aliquid dicitur, sed sola intentione dicentis, melior est, qui neficiens falsum dicit, quoniam id verum putat, quam qui mentiri animum sciens gerit, neficiens verum esse quod dicit.

C. V. ¶ Non nocentur qui animum fallendi non habent.

Item Gelasius Papa.

Paulus Apostolus non ideo (quod absit) fefellit credendus est, aut sibi extitisse contrarius, quoniam cum ad Hispanos se promississet iturum, dispositione divina majoribus occupatus ex causis, implere non potuit quod promissit. Quantum enim ipsius voluntatis intentus, hoc pronuntiavit, quod revera voluisset efficere. Quantum enim ad divina secreta consilii (quæ, ut homo, omnia non potuit, licet spiritus Dei plenus, agnoscere) super prætermissis dispositione preventus. Nec quia B. Petrus Apostolus pro affectu divinæ reverentia ipsi Dominum respondit: [Non lavabis mihi pedes in æternum,] fefellit (quod absit) aut in sua parabitur minime confitisse fœnentia, quia mox eidem divinæ voluntati cesserit, & quod se dixerat non esse facturum, causis, astrictus humane salutis, passus est prona voluntate faciendum.

2 pars. Ne ergo falsum jurando mentitur, qui sit falsum esse quod jurat. Est enim mendacium (ut Augustinus b ait) falsa significatio vocis, cum voluntate fallendi. Sed cum fallere semper sit voluntas, falli autem, vel infirmitatis, vel temeritatis, gravium autem sit quod ex voluntate, quam quod ex temeritate, vel infirmitate procedat: aliquando contingit falli vel nullum, vel minus minus esse fallere, quam falsi.

C. VI. ¶ Falli in his que ad fidem non pertinent, aut perveram, aut nullam est peccatum.

Unde Augustinus in Enchiridio, c. 21.

In quibus rebus nihil interest ad capeendum Dei regnum, utrum credatur, an non, & utrum vera sive sint sive potentur, an falsa, in his errare, id est, aliud pro alio putare, non arbitrarium est esse peccatum, aut si est, minimum esse atque levissimum.

C. VII. ¶ In his que ad fidem pertinent, gravius est falli, quam alio disceptare.

Idem in Enchiridio, c. 11.

In ipsarum consideratione rerum, quæ dicuntur, tantum interest, quia sive quis fallatur, sive mentiat, utrumque e falli, quam mentiri, minus est malum, quantum pertinet ad hominis voluntatem, tamen longè tolerabilius est in his, quæ à religione sejuncta sunt, mentiri, quam in his, sine quorum fide vel notitia Deus coli non potest, falli.

¶ Apud B. Augustinum, nec multo aliter apud Ivoem legitur, in ipsarum autem, quæ dicuntur, consideratione rerum tantum interest, quia in re quisque fallatur, sive mentiat, ut cum falli, quam mentiri minus sit malum, quantum pertinet ad hominis voluntatem, tamen longè tolerabilius sit in his, &c. Verum de glossam in versu. utrunque. ubi utrunque, non est mutatum.

3 pars. Item quod dicitur [Perdes omnes, qui loquuntur mendacium,] non de omni mendacio intelligendum est. Sunt enim quedam mendacia, in quibus est sit aliqua culpa, non ratione damnabilia sunt: uno tempore non mendacia habenda.

a Item. b In libro ad Consuetudinem contra mendaciam, cap. 22. c Ivo p. 12. c. 27. Pam. l. 1. c. 123. d Sem. 3. dist. 39. f P. 12. e al. utriusque.

Sunt. Super & alia mendacia, quæ sunt graviori culpe, de quibus intelligitur: [Perdes omnes, qui loquuntur mendacium.] Vt autem appareat, quæ mendacia sint venialia, & quæ damnabilia, distinguendum est, quæ sint genera mendacii.

C. VIII. ¶ Quæ sunt genera mendacii.

De quibus Augustinus scribit in libro de mendaciis, c. 4.

Primum est mendacium, longè que fugiendum, quod fit in doctrina religionis, ad quod mendacium nulla conditione quicquam debet adduci. Secundum autem, ut aliquem lædat iniuste, quod & tale est, ut nulli proficiat, & obicit alicui. Tertium, quod ita prodest alteri, ut obicit alteri, quamvis non ad immunditiam obicit corporalem. Quartum, quod fit sola mentiendi, fallendique libidine, quod mirum est mendacium est. Quintum, quod fit placendi cupiditate de suaviloquio. His omnibus penitus evitatis atque reiectis, sequitur sextum genus, quod & nulli obicit, & prodest alicui: veluti si quisquam pecuniam alicuius iniuste tollendam sciens, ubi sit, nescire se mentiat, quocumque 2 interrogante. Septimum, quod & nulli obicit, & prodest alicui: veluti si noluit hominem ad mortem quassatum prodere, mentiat. ¶ 7. d. 10. Octavum est genus mendacii, quod & nulli obicit, & ad hoc prodest, ut ab immunditia corporali aliquem taceatur. ¶ 7. c. 21. ¶ Non est igitur mendacium in doctrina pietatis: magnum enim scelus est. Non est mendacium tertio genere, quia nulli faciendæ injuria est. Non est mendacium quarto genere, quia nulli cum alterius injuria consulendum est. Non est mendacium quinto genere, propter mendacii libidinem, quæ per se ipsam vitiosa est. Non est mendacium sexto genere, quia nec ipsa veritas sine e placendi hominibus enumeranda est: quanto minus mendacium, quod per se ipsum, quia mendacium est, utique turpe est. Non est mendacium sexto genere: neque enim rectè etiam testimonii veritas pro cuiusquam temporali commodo ac salute corrumpitur, ad sempiternam verò salutem nullus duendum est opitulante mendacio. ¶ 7. Neque septimo genere mendacium. Non enim cuiusquam commoditas, aut salus temporalis perficiendæ fidei præferenda est. Nec se quisquam 3 in rectè factis nostris tam male moveri sentiat, ut fiat etiam animo deterior, longè que à pietate remotior. ¶ 7. Nec octavo genere mendacium est: quia & in bonis castitas animi pudicitia 4 corporis præfertur, nobis damnabilis est. ¶ In his autem octo generibus tanto quisque minus peccat, cum mentitur, quanto 5 magis à primo recedit. Quisquis autem est aliquod genus mendacii, quod peccatum non sit putaverit, decipit seipsum turpiter, cum honestum se deceptorem arbitrat aliorum.

1 ¶ Injustè ] Absit ab originali vox ista, pro qua in duobus Gratiani codicibus legitur, justè.

2 ¶ Quocumque interrogante ] Addita hæc sunt ex orig.

3 ¶ Se quisquam ] Apud B. Augustinum & Ivoem est, Nec si quisquam in rectè factis nostris tam male moveatur, ut fiat etiam animo deterior, longè que à pietate remotior, propterea rectè facta desideranda sunt. Sed ob glossam in versu rectè factis, non est mutatum.

4 ¶ Pudicitia ] Apud eundem habetur, pudicitia corporis, & in malis id quod ipsi facimus, eo quod fieri sinimus majus est. Sed eadem causa obicitur ne mutetur.

5 ¶ Quanto magis ] In originali legitur, quanto emergit ad octavum, tanto amplius, quanto devertit ad primum. Sed erat glossa in versu, recedit.

a Sent. 8. dist. 38. Ivo p. 12. c. 1. Pam. l. 1. c. 124. b merum,] orig. al. verum. c al. causa.



C. IX. ¶ Non licet alicui humilitatis causa mentiri.

Item Augustinus de verbis Apostoli, sermo 31. al. 29.

¶ Cum a humilitatis causa mentiris, si non eras peccator antequam mentireris, mentiendo efficeris quod evitaveras. Veritas in te non est, nisi te ita dixeris peccatorem, ut etiam esse cognoscas. Veritas autem ipsa est, ut quod es, dicas. Nam quomodo est humilitas, ubi regnat salutas?

C. X. ¶ De eodem.

Item Gregorius lib. 16. moralium, c. 2.

Incaute sunt i humiles, qui se mendacio illaqueant. ¶ Incaute sunt i Sic in plerisque, manifestis, vulgata lectio erat, incauti sunt homines. Incaute autem B. Gregorius locus sic habet, Incaute sunt homines, qui se mendacio illaqueant, dum arrogantiam vitant, imò mentiendo superbiunt: quia contra veritatem se erigunt, quam relinquunt.

C. XI. ¶ Non licet mentiri, ut arrogantia vitetur.

Item Augustinus super Iohannem, tractatu 49.

¶ Non ita caveatur arrogantia, ut veritas relinquatur.

C. XII. ¶ Non omne mendacium aequi peccatum est.

Item in Eucherio, c. 18.

Mhi e autem videtur peccatum esse quidem omne mendacium, sed multum interesse, quo animo, & quibus de rebus quisque mentiar. Non enim sic peccat ille, qui consulendi, quomodo ille, qui nocendi voluntate mentitur: nec tantum nocet, qui viatorem mentiendo in adversum e iter mittit, quantum is, qui viam vitæ mendacio fallente depravat.

¶ Nonnulla in hoc capite sunt adducta, & alia emendata ex B. Augustino & Ivone.

C. XIII. ¶ Non est aliquo modo quilibet decipiendus.

Item Augustinus in libro de consensu viciorum acque virtutum, c. 19.

¶ Nec a artificio mendacio e, nec simplici verbo oportet decipere quenquam: quia quomodolibet i mentitur quis, occidit animam.

¶ Quomodolibet i In ipsi libello legitur, quolibet artis modo mentiat, os, quod mentitur, occidit animam. Sed hoc vero Gratianus concordat.

C. XIV. ¶ Pro temporali vnta alicuius peccatum mentiri non debet.

Item Augustinus in quarto P'salmo ad versic.

[Prodes omnes qui loquuntur.]

¶ Ne s quis arbitretur perfectum & spirituales hominem pro ista temporali vita, in cuius morte non occidit sine sua, sine alterius anima, debere mentiri. Quoniam aliud est mentiri, aliud est verum occultare: si quidem aliud est falsum dicere, aliud verum tacere: ut si quis forte vel ad istam visibilem mortem non vult hominem prodere, paratus esse debet verum occultare, non falsum dicere, ut neque prodatur, neque mentiar, ne occidat animam suam pro corpore alterius. ¶ Duo sunt omnino genera mendaciorum, in quibus non est magna culpa, sed tamen non sunt sine culpa: cum aut jocamur, aut, ut proximis profimus, mentimur. Illud primum in jocando ideo non est perniciosissimum, quia non fallit. Novit enim ille, cui dicitur, joci causa esse dictum. Secundam autem ideo minus e est, quia retinet nonnullam benevolentiam. Illud verò quod non habet duplex cor, nec mendacium quidem

dicendum est: tanquam, verbi gratia, si cui gladius commendatur, & promittat se redditurum, cum ille, qui commendavit, poposcerit: si forte gladium suum reperit, & rens, manifestum est tunc non esse reddendum, ut vel occidat, vel alios, donec ei fanitas restitatur. Hic non habet duplex cor, quia ille, cui commendatus est, gladius, cum promittatur se redditurum poposcit, non glabat furem posse reperire. ¶ Manifestum i est non esse culpandum aliquando verum esse, falsum autem dicere non invenitur concessum, perfectis.

¶ Manifestum i Apud B. Augustinum hoc manifestum verum autem occultavit & Dominus, cum discipulis dum idoneis dixit: Multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare illa. ¶ Apollolus Paulus, cum ad potui loqui vobis, quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus. Vnde manifestum est, &c.

C. XV. ¶ Nostro peccato, alterius saluti consulere non debemus.

Item in libro contra mendacium, ca. 17.

¶ Faciat a homo etiam pro temporali hominum iudicio quod potest. Cum autem ad hunc articulum tum fuerit, ut tali saluti consulere, nisi peccando sit, iam se existimet non habere, quid faciat, quando aliquid esse perspexerit, quod non i recte faciat.

¶ Non i Ad ista est negatio in originali & hoc nimis gestis impediebatur.

C. XVI. ¶ De eodem.

Item Isidorus in synonymis, b cap. 1.

¶ Omne e genus mendacii summo opere fugiendum: nec studio loquaris falsum: nec ut preles, sed studeas: nec qualibet fallacia vitam alicuius detur. Cave mendacium in omnibus.

C. XVII. ¶ De eodem.

Item Augustinus in lib de mendaciis, cap. 1.

¶ Si quoad te confugiat, qui mendacio tuo postea liberati, non es mentiturus. Os enim quomocumque, occidit animam. ¶ Cum ergo mentiar vitam aternam amittitur, nunquam pro cuiusquam iudicio mentiri debet.

¶ Caput hoc abest a plerisque, vestitus, & in dictione est mine Palee.

C. XVIII. ¶ Non reputantur mendacia, cum qua non sunt, joco dicuntur.

Item Augustinus in libro que situm Gen. 44. qua 7. 19.

¶ Quid a autem ait fratribus suis Iosephus, quod augurio auguratur homo qualis erit? ¶ Augurio etiam mandavit ei dicens quod erit. ¶ Quid sibi veli, quari solet. An qui non joco dictum est, ut exitus docuit, non est habendum mendacium? Mendacia enim a mendacibus facta non joco. Cum autem quæ non sunt, tanquam dicuntur, non deputantur mendacia.

¶ Sed in veteri Testamento nulla permittuntur, quæ multa hodie uti non soent.

C. XIX. ¶ Veterum exemplo mentiri non debet.

Unde Gregorius lib. 16. moral. c. 2.

¶ Si e quis per vetus Testamentum vult suum peccatum dadium, quia minus illic quibusdam foris dicitur, dicat necesse est, verum alienarum rapinum, & cetera, non injuriam, que infirmis illic concessa sunt, & cetera non posse. Que omnia cunctis leguntur, quæ nita ad veritatem veritas insequitur, que nobis iudicacionis suæ umbra postposita, in vera caritate ratatur.

¶ Item Augustinus in libro que situm Gen. 44. qua 7. 19.

¶ Non reputantur mendacia, cum qua non sunt, joco dicuntur.

¶ Sed in veteri Testamento nulla permittuntur, quæ multa hodie uti non soent.

C. XIX. ¶ Veterum exemplo mentiri non debet.

Unde Gregorius lib. 16. moral. c. 2.

¶ Si e quis per vetus Testamentum vult suum peccatum dadium, quia minus illic quibusdam foris dicitur, dicat necesse est, verum alienarum rapinum, & cetera, non injuriam, que infirmis illic concessa sunt, & cetera non posse. Que omnia cunctis leguntur, quæ nita ad veritatem veritas insequitur, que nobis iudicacionis suæ umbra postposita, in vera caritate ratatur.

¶ Item Augustinus in libro que situm Gen. 44. qua 7. 19.

¶ Non reputantur mendacia, cum qua non sunt, joco dicuntur.

¶ Sed in veteri Testamento nulla permittuntur, quæ multa hodie uti non soent.

C. XIX. ¶ Veterum exemplo mentiri non debet.

Unde Gregorius lib. 16. moral. c. 2.



C. XX. ¶ Obsequia de pietate remunerata, de mendacio sunt punita.

Idem eod. lib. c. c.

Qualiter culpa sequenti solet pia operatione purgari, quanto magis hæc facillime abstergitur, quam magis boni operis pietas ipsa comitatur? Nonnulli verò de obsequio fallacia conatur asserere, hoc mendacii genus non esse peccatum, maxime quod illis mendacibus scriptum est: a quia edificavit illis Dominus domos. In qua magis compensatione cognoscitur, quid mendacii culpa mereatur. Nam benignitatis eorum, merces, que eis in æterna potuit vita retribui, præmissa culpa mendacii, in terrenam est recompensationem declinata.

Abraham quoque loquens ad pueros suos ait: c. [Sedete hic cum ego & puer illic usque petram summam: & cum adierimus, revertemini ad vos:] licet aliud se facturum deliboraret, tamen exequens mendacium. Vide Ambrosius in libro de Patriarchis. ¶ Proprietarij d. Abraham, quod ignorabat. Ipse solus disposuit vellet immolare filio. Sed Dominus per os ejus locutus est, quod perdidit. Optavit autem loqueretur cum servulis, ne cognito negotio sua imperitia adipsi, aut gentem visfraperet, aut fletu.

¶ p. 12. Rursumque aliquid iudicando significamus velle fieri, quod læsus fore voluit, sed experientiam obedientia quæritur. sicut Abraham d. Deo tenetur legere, e. cum iussu est immolare filium, quom Dominus voluit ab eo occidi. Vide in eodem libro idem f. Ambrosius. ¶ Non enim voluit Deus immolari a patre filium: nec imperi hoc manus voluit, qui eorum pro filio immolandum voluit: sed tentabat assuetum patri, si Dei præcepta presertim filij. ¶ [Non iniurias, inquit, marum in pueros, neque facias ei quidem.] ¶ [Assuetum tuum inquisivi non factum esse: tentasti mentem meam, scietiam filio dilectissimo non parceres propter me. Non aseres, quod denavisti ipse: nec heredes invideo, quam largitus sum non habebenti.]

C. XXI. ¶ Simulatio utilis est, & in tempore assumenda.

Item Hieronymus in epist. ad Galatas, c. 2.

Vtilis simulatio, & in tempore assumenda, velut Regis israel nos docet exemplum: g. qui cum non potuisset interficere sacerdotem Baal, nisi se finxisset velle idolum colere, dixit: [Congregate mihi omnes sacerdotes Baal.] Si enim Rex David servavit Baal in paucis, ego servavi eum in multis. ¶ Et David, h. quando mutavit faciem suam coram Abimelech, & dimisit eum, & abiit. Nec minus quamvis justos homines, tamen aliqua simulare pro tempore ob suam & aliorum salutem: cum & ipse Dominus offer non habens peccatum, nec carnem peccati, simulationem peccatricis carnis assumpserit, ut condemnationis in carne peccatum, nos in se faceret iustissimi Dei.

Eo, que mendacia sunt venialia, & que damnabilia. ¶ Sed quædam quære dicit Augustinus, non esse mendaciam pro temporali vita altitari: cum Abraham i. descendens in Ægyptum rogaverit Sarai, ut foretrem ejus se esse mentiretur, dicens: [Novi quod pulchra sis mulier, & quid cum viderint te Ægyptii, dicturi sunt, uxor illius est, & sic te reserabunt.] Sic ergo, obsecro, quid foret mea si ut bene sit mihi propter te, & vivas anima mea in gratiam tuam? Sed Abraham non mendacium dixit, sed verum tacere voluit.

C. XXII. ¶ Quomodo Abraham excusatur à mendacio, qui Sarai foretrem suam esse dixit.

Unde idem Augustinus ait in question. Genes. q. 26.

a. Exod. 1. b. al. pro admittit. c. Genes. 22. d. 1. de Abraham, c. 1. e. Genes. 22. f. 11. in principio capituli. g. 4. Reg. 10. h. 1. Reg. 21. i. Genes. 22.

Veritur, cur Patriarcha mentiri voluit, ut diceret Sarai foretrem suam, & non potius Deo commisit, qui si veller, ejus pudicitiam apud Pharaonem servare posset. Sed veritatem voluit exalari, non mendacium dici. Soror enim dicitur, quia filia patris erat. Et in hoc offenditur, quod nemo debet tentare Deum suum, dum habet quod rationabili consilio faciat. Fecit a. quod potuit: quod non potuit, Deo commisit, in quem speravit: nec eum fides, aut ipse fecellit. Si autem interrogatus illam foemina indicasset uxorem, duas res tuendas committeret Deo, & vitam, & uxoris pudicitiam.

¶ In questione ipsa vigesima sexta non sunt omnia verba hujus capituli: sed confectum est etiam ex lib. 22. contra Faustum, & contra Secundum, & ex aliis locis.

Item opponitur, quod Jacob b. mentiendo & filij profuit, & alii nocuit, nec tamen reprehenditur, sed commendatur. Sed Jacob dicendo se esse Esau primogenitum, non est mentitus. Non enim dixit se esse primogenitum, nascendo, sed jus primogenituræ, illo vendente, ritè adendo. Sic & Christus Joannem dixit e esse fratrem, non personam, sed imitationem virtutis. Erat ergo Jacob Esau, non nascendo, ut diximus, sed emptione primogenituræ, de non primogenito in primogenitum transfundo: sicut & ipse Esau primogenitum vendendo, de primogenito non primogenitum fieri meruit. Sic & Iudæi, cum essent filij Abrahæ carne, quia non fuerunt filij ejus imitatio, ne, non deputantur inter filios Abrahæ, sed dicuntur filij diaboli: cuius filij sunt, non nascendo, sed imitando. Vide à Domino audire memurum d. [Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite: & desideria patris vestri facere vultis.] ¶ Contra gentiles, cum secundam originem carnis ab Abraham essent alieni, tamen imitatione fidei & iustitia successerunt in filios Abrahæ. Vide ab Apostolo e dicitur esse: [Si autem circisi, ergo Abrahæ semen estis.] Hinc idem Apostolus scribens f. Romanis ait: [Ora Iudæe, si circumcidaris, nec legem observas, circumcisio tua præputium facta est: quomodo & præputium. si iustitias legis custodias in circumcissionem reputatur.] Præfertur ergo, ut ex præmissis colligitur, imitatio operi origini carnis. Veraciter ergo, non mendaciter Jacob se dixit Esau esse: nec mentiendo, sed verum dicendo filij profuit, alteri vero non nocuit: quia benedictionem filij debite accepit, non alienam g. scripsit. ¶ Episcopus vero iste, de quo agitur, est falsum juravit, tamen quia, ut supra dictum est, ream h. linguam non facit nisi rea menti, nequaquam reus perjury habetur. Probatur hoc etiam exemplo Saulis, qui cum esset pugnaturus contra Philistæos, juravit se interfectorum quicumque ante filio occasum comederet. Tonathas i. autem filius ejus non auditus Regis juramento, eum pugnando magnam hostium stragem dedisset, & salutem fecisset in Israel, fame laborans, vidit servum mellis, quem regia virga, quam gestabat in manibus, accepit, & comedit: statimque oculi, quos serè fames clauserat, aperti sunt, & facies ejus exhilarata est. Quo comperto, Saul voluit eum dare neci: sed precibus, & pia populi supplicatione placatus, mortis revocavit sententiam, ne interficeretur ille, per quem salus data erat in Israel, & quo pugnante, de manibus hostium populus illic liberatus fuerat. Ecce Saul falsum juravit, quia quod jurjurando se facturum decrevit, precibus populi revocatus k. non fecit. Nec tamen perjuri reus arguitur: quia, quantum in ipso fuit, quod juravit, implevit, dum sententiam mortis ad vitam dedit: quam non carnalis affectu, sed populi supplicatione revocavit.

QUÆSTIO III.

C. Um ergo, ut ratione & exemplo monstratum est, Episcopus reus perjury non esset, consueta obedientia ab Archiepiscopo sibi denegari non debuit: cum etiam criminis suum

a. L. 22. contra Faustum, c. 34. 35. & Rufus 34. b. Genes. 22. c. 21. d. Math. 11. e. Iuan. 8. f. 1. Corinth. 4. f. Roman. 2. g. alienam. h. Supra ead. homines. i. 1. Regum 21. k. al. provocatus.





Non esse cogitaret, ante diffinitivam tamen sententiam, ut supra demonstratum est, nulli clericorum suorum ab eo liceret discedere. Causa ergo illicita esse, quod Archidiaconus iuramento firmavit. Unde merito queritur, an debeat servari, vel non.

QVÆSTIO IV.

Unde autem illicita iuramenta servari non debeant, in Toletano concilio 8. cap. 2. de iur: in quo sic statutum est.

C. I. ¶ Melius est vota stulto promissionis non implere, quam crimen committere.

Si a publicis sacramentorum getis (quod Deus avertit) a quibuslibet illicita, vel non extiterit conditio allegata, que aut jugulare animam patris, aut agere compelleret suprum sacratissima virginis: nunquid non tolerabilis esset stulta promissionis vota rejicere, quam per inutilium promissorum custodiam, exhorrendam criminum implere menturam?

C. II. ¶ Aliquando non expedit promissum servare sacramentum.

Item Ambrosius de officiis, lib. 3. cap. 30.

Est etiam contra officium nonnunquam solvere promissum, sacramentum custodire: ut Herodes, d. qui juravit, quoniam, quicquid petrum esset, daret filia Herodiadis: & necem Ioannis praestitit, ne promissum negaret.

¶ Custodire] Addita est vox ista ex originali concilio Toletano, in quo refertur.

Item in sermone S. Augustini e Episcopi de Decollatione S. Ioannis Baptista, qui incipit: [Cum S. Evangelium legeretur.]

C. III. ¶ Pietas fuit, quod David Nabal, sicut iuraverat, non occideret.

Quod si David iuramentum per sanguinis effusionem non implevit, maior pietas fuit. Video i David piump hominem & sanctum in temerariam iurationem occidisse, & maluisse non facere, quod iuraverat, quam iurationem suam suo hominis sanguine implere.

¶ Video] Hec sunt verba B. Augustini in eo sermone. Antecedentia autem videntur summa quedam: nec sunt apud Ivo nem, aut in Pannormia.

C. IV. ¶ De eodem.

Idem ibid.

Iuravit g David temere; sed non implevit iurationem majori pietate. ¶ Ecce sanctus David non quidem iratus sanguinem hominis fudit: sed cum falsum iurasse negare quis poterit? De duobus peccatis elegit minus: sed minus fuit illud in comparatione majoris. Nam per seipsum appensum, magnum malum est, falsa iuratio.

C. V. ¶ Turpia vota servanda non sunt.

Item Isidorus in Synonyma 13. libro secundo 1.

¶ Nullis promissis rescinde fidem. In turpi voto mutata decretum: quod incaute voti, ne facias. Impia enim est promissio, que sceleris adimpletur.

¶ Secundo] Etiam B. Brantius in vita Isidori memorat duos Synonymorum libros. Et in Synonymo, que super eum alius Isidori operibus sunt Parisiensi impressa, facile locum haberet divisio in duos libros. Nam ex posteriore parte videtur scriptus libellus de norma vivendi, qui in eodem Parisiensi codice habetur. Alter autem libellus de contemptu mundi, qui et ibidem, & antea Antverpia, & elem Venetiis sub hoc titulo, Isidorus de homine, & ratione

a Ivo part. 12. c. 9. Pann. l. 8. c. 9. b al. extitisse conditio allegata. Ibid. in Tolet. c. Sent. 3. dist. 39. Ivo p. 12. c. 9. Pann. lib. 2. c. 9. d. Matth. 14. e. Serm. 11. de sancti, cuius principium est. [Propter hunc.] f. Sent. 16. Ivo p. 12. c. 11. Pann. l. 8. c. 2. g. Sent. 16. Ivo ibid. Pann. l. 8. c. 9. h. Cap. de mendacio in impresso Parisiensi. i. Ivo p. 12. c. 12. In Tolet. c. 2. & in Trivul. c. 21.

desente, & de homine ratione consolante, ut supra videtur epistole quadam Synonymorum.

C. VI. ¶ Non est obsequandum iuramento, quod malum incitat promittitur. Item Beda in homin. a. 44. in Natali Decreti. Item S. Ivo.

SI b aliquid forte nos incautus iurasse cogit, quod obsequium peiorem vergat in certum, illud consilio salubriore mutandum noverimus, in quibus instante necessitate pejerandum nobis, quam pejerando perjurio in aliud crimen gravius esse dicendum. Denique iuravit David e per Dominum, ut Nabal virum suum & impium, atque omnia, que illum pertinerent, demoliri. Sed ad primam intentionem Abigail femine prudentis mox remisit manum, vocavit eum in vaginam, neque aliquid cultus perjurio contraxisse doluit.

C. VII. ¶ De duobus malis, primum eligit oportet. Idem ibid.

Non d solum in iurando, sed in omni, quod dicitur, hanc est moderatio toletus observanda: ut scilicet forte lapsum vestitus hostis incidimus, in quo sine aliquo peccati contagio fugere non potest, illum potius evadendi adium petamus, in quo periculosos perperuros esse certamus.

C. VIII. ¶ Tolerabilis est iuramentum implere, quam quod turpe est facere.

Item Ambrosius de officiis, lib. 3. c. 30.

Nos quisque e simplicem sermonem proferentem in sanctificatione possidet: nec iuramentum circumscriptio verborum inducat: nihil propter inhonestum: aut si promiserit, tolerabilis est non facere, quam facere quod turpe est. In quo si quis constringunt seipsum iurando, facientem cum ipsi cognoverint, promittendum non est, tamen contemplatione faciunt, quod iuraverunt: sicut de Herode supra scriptum est, qui iuramentum turpiter promisit, crudele iter fecit. Quod regnum pro saltatione promittitur, quibus mors Prophete pro iuramentum religiose iuravit, quod iuramentum possit dici, quod ebrius iuravit, quod iuramentum inter saltationem commiserit. Infertur discipulo Prophete caput, & hoc iuramentum est fidei esse, quod amentis fuit. Et postquam h differens. Miserabilis, inquit, necessitas, quod turpiter parricidio. Melius est non vorere, quam iuramentum, quod sibi, cui promittitur, non est solvendi. Et postquam non semper igitur promissa solvenda omnia sunt, quod i ipse Dominus frequenter suam mutavit sententiam, sicut scriptura indicat.

¶ Eivatus] Emendatum est ex B. Ambrosio in vita eiusdem Ivo.

C. IX. ¶ Incommutabilis Deus quodque immutat statum.

Item ex concilio Toletano VIII. c. 1.

Incommutabilis, eademque semper castitatis, & puritatis, & parrens sua sepe in sacris literis legitur promissa, & pro misericordia temperata. Unde quamlibet sit impassibilis, atque immutabilis, eiusdemque deitatis, licet sint dicta firmissima.

a Et glossa ordinaria in cap. 14. Martini in 1. c. 1. b Infra eodem sit aliquid. cap. 16. Barthelemy d. lib. 2. c. 1. c. 1. Reg. 10. d. Ivo p. 12. c. 9. Pann. l. 8. c. 9. In Tolet. c. 2. e. Ivo p. 12. c. 9. Pann. l. 8. c. 9. f. Matth. 14. g. homicidii. Ivo ibid. h. Ivo p. 12. c. 9. non semper.



tamen eius & iuramenta leguntur, & poenitentia: que facis extant mysteriis adopta. In iure namque Dei, est à seipso nullatenus ordinata convellere: poenitere vero, eadem ordinata, cum voluerit, immutare. Sic per Heremitarum & dicit: [Repente loquitur adversum gentem, & adversum regnum, ut eradice, & destruat, & disperdat illud. Si poenitentiam egerit gens illa super malo suo, quod locutus sum adversum eam, agam & ego poenitentiam super malo, quod cogitavi, ut facerem ei.]

*In huiusmodi capitulis emendationem est ex recentioribus editionibus conciliorum Colonienfis, & eodice Lucensi regio. In veteribus autem editionibus, & duobus ediculis Vaticanis, duobus, nonnulli Dominici post verba, innotenda, quod in ipso concilio accessit huiusmodi capitulo sequitur continetur. Etenim immutabilis deitas licet dicta sint firmissima, et cetero tamen, &c. intermedium omittit.*

**C. X.** *¶ Sapientia est revocare, quod male loquitur.*  
Item Augustinus.

**M**agna sapientia est revocare hominem, quod male locutus est.

**C. XI.** *¶ Qui panem fornicari, qui illicitum iuramentum facit.*  
Item ex concilio Ilerdensi, c. 8. b

**Q**ui iuramentum se obligaverit, ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio quo anno à communiione corporis & sanguinis Domini segregatus, restum suum elemosymis, feribus, & quantis poterit jejuniis absolvat. Ad charitatem vero, que & operi multitudinem peccatorum, celeriter revertitur.

**C. XII.** *¶ Non omnia promissa solvenda sunt.*  
Item Ambrosius lib. 2. officiorum, c. 12. d

**N**on semper promissa omnia solvenda sunt. Denique ipse Dominus frequenter suam mutat sententiam, sicut scriptura indicat.

**C. XIII.** *¶ De eodem.*  
Item Ildorus sententiarum lib. 2. c. 31.

**N**on est observandum iuramentum, quo malum facinus promittitur: veluti si quisquam adulteram perpetuam cum ea permanendi fidem pollicetur. Tolerabilis est enim non implere sacramentum, quam permanere in insuper flagitio.

**C. XIV.** *¶ Mali jurans poenitentiam agat.*  
Item ex concilio Toletano, c. 8.

**N**ecessè f est ut male jurans dignam poenitentiam agat, eo quod nomen Domini contra præceptum illius sumptum in vanum: quia in Exodo scriptum est: [Nec enim insonitum habebit Dominus eum, qui assumpserit nomen Domini Dei sui frustra.]

*Quia propria iurans & sequenti capiti non sunt in canone secundo concilio Toletano c. 17. ex quo tamen citant Rabanus in lib. punit. c. 1. & Burchardus lib. 12. c. 29. Consonant enim hoc assertum cum eo, quod in secundo illo canone legitur. Item vero Burchardus, c. 7. c. 1. ex Toletano, c. 9. Ivo autem absque ex Toletano. Summè, apud ipsi hæc duo capita conjuncta, quemadmodum & in aliquo vetustis Gratiani exemplaribus, sine voce ista. Item.*

**C. XV.** *¶ Item & in Leviticis G.*

*a Hierem. 11. b Burch. lib. 12. c. 29. Ivo part. 12. c. 4. Rabanus in punit. c. 1. Pet. 2. d In Tolet. c. 2. sup. eod. ius. Ivo part. 12. c. 29. Pann. lib. 1. c. 102. Concl. Tolet. c. 2. Beda in Sicut. c. 26. Glossa ordinaria in ca. 4. Matth. Poly. l. 6. tit. 12. Burch. lib. 12. c. 26. & 27. Panorm. lib. 1. c. 102. f Rabanus lib. punit. cap. 1. Burch. lib. 12. c. 27. Ivo p. 12. c. 6. g Levit. 24.*

**N**on pejerabis in nomine meo, nec pollues nomen Dei tui, ego Dominus. [Malum tamen, quod factum se sacramento devoverit, omnino non faciat, quia fuit vota frangenda sunt.]

*In osiam careri collectores. Sed supra ead. caput, si aliquid, ipsum verbum asserit ex Beda, apud quem habetur, ut ibi est indicatum.*

**C. XVI.** *¶ In iuramentum, quo malum incaute promittitur, non est servandum.*  
Item ex decreto Soteris pape, c. 3.

**S**i aliquid forte incautus nos iurasse contigerit, quod observatum peiorem vergari exitum, illud consilio salubriore mutandum noverimus: & magis instante necessitate pejerandum b nobis, quam pro i facto iuramento in aliud crimen majus esse divertendum.

**¶ Pro facto** [Apud Ivoem & in Panormia legitur, pro vitando perjurio, ut sup. ead. c. 5. In Polycarpo autem, profecto in alius. Anselmus habet quemadmodum Gratianus.]

**C. XVII.** *¶ Temeritas emendatur, cum incaute diffinitio solvatur.*  
Item ex concilio Eliberitano, c. 1.

**D**iffinitio à incauta laudabiliter solvenda est: nec est pravariatio, sed temeritatis emendatio.

*Ivo citat ut Gratianus. Burchardus autem ex concilio Hibernensi, & sic est in manuscriptorum collectione canonum recentiorum.*

**C. XVIII.** *¶ Illicitum iuramentum non est servandum.*  
Idem.

**A**ctione 1 quarta & septima synodi [Ioannes Apostolicus orientalium, sedium dixit. Significat sermo patris nostri Sophronii, quod melius sit iuramentum pejerare, quam servare sacramentum in fractione sacramentum imaginum.] Hoc autem dicimus, quia sacramento quidam se exculant. Tharastus patriarcha dixit. Quia 2 pater Sophronius noverat bonitatem Dei, propterea transgredi voluit impium iuramentum, & perit: Petrus vero negavit cum iuramento, & conversus sevit, & salvatus est. Omne enim peccatum bonus Deus indulget, si quis ex toto corde poeniteat. Sancta synodus dixit. Sicut docet sancta scriptura. Item Leontius f Episcopus Phocæ dixit. Scriptum est. [Iuramentum mendax ne diligatis.] Quare causa iuramentum nostrum mendax dissolvatur, quasi nullam habens virtutem.

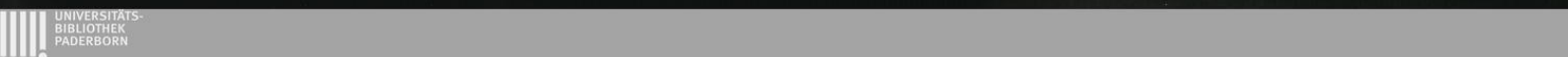
**¶ Actione quarta septima synodi** [Hæc verba in uno vetusto Gratiani codice sunt titulus quemadmodum & apud Ivoem,] initium vero capituli est, Ioannes, &c. & verso hæc non est Anastasi bibliothecarii.

**¶ Quia pater** [Aliter habet locus ille synodi. Ibi enim ex Limovario, seu horto spiritali, cuius auctor est Sophronius, refertur concilium Abbatis Theodori. Eliota datus exclusus, ut iuramentum diabolo prestitum, de non adoranda imagine Virginis Maria, seorsum insistantem consistit, nullo modo servaret.]

**C. XIX.** *¶ Non observentur iuramenta, que sunt contra divina mandata.*  
Idem Ildorus.

**S**i quis praventus fuerit, ut definit agere aliquid seorum, quæ non placent Deo, poenitentiam agat: & quod contra mandatum Domini statutum est, in irritum revocetur. Item Hieronymus in libro de natura rerum. [Tribus liquidem modis iuramenta contracta solvenda sunt. Primo, cum quis male iurat. Secundo,

*a Sup. eod. si aliquid Poly. l. 6. tit. 11. Anf. lib. 1. c. 29. Ivo p. 12. c. 29. Pann. lib. 1. c. 118. b al. perjurandum. c al. Hibernensi. d Burch. lib. 12. c. 26. Ivo part. 12. c. 26. e Sentent. 3. distinct. 29. Ivo p. 12. c. 27. Pann. lib. 1. c. 94. 100. In Limovario, c. 17. f al. Leo. g Zachar. 4.*









**Judicium, & iustitiam:** ubi autem ista defuerint, non est iuramentum, sed perjurium. *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.* *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.* *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.*

**Q**ui compellitur a Domino sciens & perjurat, utriusque sunt perjury, & Dominus, & miles: Dominus, quia præcepit: miles, quia plus Dominum, quam animam dilexit. Si liber est, quadraginta dies in pane & aqua poeniteat, & septem sequentes annos: si seruus eisdem, tres quadragenas & legitimas fectas poeniteat.

**¶ Anselmus hoc est ex Penitentiali Theodori, quemadmodum Barthardus & Ivo seq. capis.**

**C. II. ¶** Penitentia ejus, qui in manu Episcopi, aut in cruce consecrata pejerat.

**Idem.**

**Q**ui b pejerat se in manu Episcopi, aut in cruce consecrata, tres annos poeniteat: si vero in cruce non consecrata, annum unum poeniteat. Qui autem coactus fuerit, & ignorans se pejeraverit, & postea cognovit, tres quadragenas poeniteat.

**C. III. ¶** Quia panâ sit feriendus, qui necessitate coactus pejerat.

**Item ex Penitentiali Theodori d.**

**I. S**i quis coactus pro vita redimenda, vel pro quolibet causa vel necessitate pejerat, quia plus corpus, quam animam dilexit, tres quadragenas poeniteat. Alii vero judicant tres annos, unum ex his in pane & aqua.

**C. IV. ¶** Qui pejerat, & alius pejerare facit, quâ panâ sit feriendus.

**Item Gelasius Papa.**

**II. S**i quis pejeraverit, & alios sciens in perjurium duxerit, quadraginta dies poeniteat in pane & aqua, & septem sequentes annos. & nunquam sit sine poenitentia: & alii, si consensu fuerint, similiter poeniteant.

**¶ Theophrastus tribuit hoc Pio: cæteri vero indicati collectores Telago.**

**C. V. ¶** Homicidam vincit, qui scitens ad perjurium hominem compellit.

**Item Augustinus in sermone de decollatione S. Iohannis, [ id est, serm. 11. de Sanctis. ]**

**¶ Ille b, qui hominem provocat, & ad iuramentum, & scit eum falsum esse juraturum, vincit homicidam: quia homicida corpus occiditur, ille animam, imò duas animas, & ejus, quem jurare provocavit, & suam. Scis verum esse quod dicis, & falsum esse quod ille dicit, & jurare compellis? Ecce jurat, ecce pejerat, ecce perit. Tu quid invenisti? imò & tu peristi, qui de illius morte te latitare voluisti.**

**C. VI. ¶** Non peccat, qui iuramentum exigit ab eo, quem nescit falsum jurare.

**Idem in sermone de perjury [ id est, in sermone de verbis Apostoli, 30. ad 31. ]**

**Q**ui a exigit iuramentum, multum interese, si nescit illum falsum juraturum, an scit. Si enim nescit, & ided dicit, iura mihi, ut fidei fiat, non 1 est peccatum: tamen humana tentatio 1 est. Si autem scit eum fecisse, novit fecisse, videt fecisse, & cogit jurare, homicida est. Ille enim suo se perjury perimit: sed iste manum interficientis & impressit, & pressit.

**Judicium, & iustitiam:** ubi autem ista defuerint, non est iuramentum, sed perjurium. *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.* *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.* *Vnde dicitur intellegi, illicitum esse iuramentum, sed perjurium.*

**Q**ui compellitur a Domino sciens & perjurat, utriusque sunt perjury, & Dominus, & miles: Dominus, quia præcepit: miles, quia plus Dominum, quam animam dilexit. Si liber est, quadraginta dies in pane & aqua poeniteat, & septem sequentes annos: si seruus eisdem, tres quadragenas & legitimas fectas poeniteat.

**¶ Anselmus hoc est ex Penitentiali Theodori, quemadmodum Barthardus & Ivo seq. capis.**

**C. II. ¶** Penitentia ejus, qui in manu Episcopi, aut in cruce consecrata pejerat.

**Idem.**

**Q**ui b pejerat se in manu Episcopi, aut in cruce consecrata, tres annos poeniteat: si vero in cruce non consecrata, annum unum poeniteat. Qui autem coactus fuerit, & ignorans se pejeraverit, & postea cognovit, tres quadragenas poeniteat.

**C. III. ¶** Quia panâ sit feriendus, qui necessitate coactus pejerat.

**Item ex Penitentiali Theodori d.**

**I. S**i quis coactus pro vita redimenda, vel pro quolibet causa vel necessitate pejerat, quia plus corpus, quam animam dilexit, tres quadragenas poeniteat. Alii vero judicant tres annos, unum ex his in pane & aqua.

**C. IV. ¶** Qui pejerat, & alius pejerare facit, quâ panâ sit feriendus.

**Item Gelasius Papa.**

**II. S**i quis pejeraverit, & alios sciens in perjurium duxerit, quadraginta dies poeniteat in pane & aqua, & septem sequentes annos. & nunquam sit sine poenitentia: & alii, si consensu fuerint, similiter poeniteant.

**¶ Theophrastus tribuit hoc Pio: cæteri vero indicati collectores Telago.**

**C. V. ¶** Homicidam vincit, qui scitens ad perjurium hominem compellit.

**Item Augustinus in sermone de decollatione S. Iohannis, [ id est, serm. 11. de Sanctis. ]**

**¶ Ille b, qui hominem provocat, & ad iuramentum, & scit eum falsum esse juraturum, vincit homicidam: quia homicida corpus occiditur, ille animam, imò duas animas, & ejus, quem jurare provocavit, & suam. Scis verum esse quod dicis, & falsum esse quod ille dicit, & jurare compellis? Ecce jurat, ecce pejerat, ecce perit. Tu quid invenisti? imò & tu peristi, qui de illius morte te latitare voluisti.**

**C. VI. ¶** Non peccat, qui iuramentum exigit ab eo, quem nescit falsum jurare.

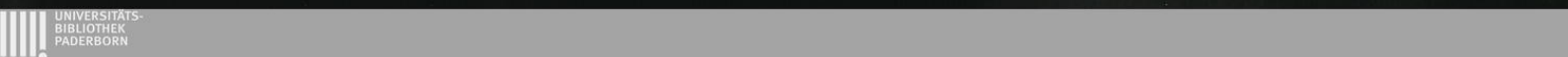
**Idem in sermone de perjury [ id est, in sermone de verbis Apostoli, 30. ad 31. ]**

**Q**ui a exigit iuramentum, multum interese, si nescit illum falsum juraturum, an scit. Si enim nescit, & ided dicit, iura mihi, ut fidei fiat, non 1 est peccatum: tamen humana tentatio 1 est. Si autem scit eum fecisse, novit fecisse, videt fecisse, & cogit jurare, homicida est. Ille enim suo se perjury perimit: sed iste manum interficientis & impressit, & pressit.

**QUESTIO V.**

**Q**uid sit iuramentum, si licitum est, quod Aristoteles dicitur iuramentum, in Episcopo esse reus perjury, qui ad perjurandum Aristotelianum cogit, facile potest dicitur. Si enim consentiens pari panâ cum faciente poenitendus est, multo magis ubi cogit, & admissi criminis probatur.

a al. sciens. Ansel. lib. 11. c. 6. Barch. lib. 12. c. 2. Ivo p. 12. c. 66. Poly. l. 6. tit. 11. b Ansel. lib. 31. c. 64. Barch. lib. 12. c. 5. Ivo p. 12. cap. 62. c al. perjuraverit. d al. Romani. e Poly. ibid. Barch. lib. 12. c. 6. Ivo p. 12. c. 53. f Poly. l. 6. tit. 11. Ansel. lib. 1. c. 67. g al. perjuraverit. h Barch. lib. 12. c. 6. Ivo p. 12. cap. 66. Sen. 3. dist. 30. Ivo p. 12. c. 28. Pann. lib. 1. c. 108. i provocavit. orig. k Sen. ibid. Ivo p. 12. c. 20. Pann. lib. 36. c. 110. l al. committit. m al. expressit.









**C. XIII.** *Antequam aliquis iuret, pejerat, si contra conscientiam jurare perat.*

**Q**ui pejerat paratus est, antequam iuret, iam perjurus esse videtur: quia Deus non ex operibus iudicat, sed ex cogitationibus, & ex corde.

*Ex his iuramentis colligitur, quod iuramentum, secundum intentionem profertur, non recipitur, a Deo iudicatur. Quomodo ergo fecerim iuramentum, quatenus erit verbum quod iuratur, Deus sic accipit, prout ille qui iuravit, intelligit? Sed si aliud est, colligitur arte verbum iurare, aliud simpliciter intentionem suam jurando emittit, aliud recipitur, aliud simpliciter intentionem suam recipere, aliud recipitur, aliud colligitur ut: quia sicut quisquam apud Deum non vult aliquem laedere; sic nec prater eius intentionem vult qui ab eo iuravit. Deus autem dupliciter asseruimus simpliciter intentionem utriusque, considerat: & tam ex parte recipientis, quam ex parte profertoris verborum artem asseruatur & odit.*

**4 pars.** De actu vero iuramentum quantum, qua etate quisque ad iurandum debet cogi. De quo in primo libro capitularium, c. 10. sic invenitur definitum.

**C. XIV.** *Ante rationabiles annos, aliqui non coguntur iurare.*

**P**arvuli, & qui sine rationabili etate sunt, non coguntur iurare, sicut & Gunebodigni faciunt. Et qui femel perjuratus fuerit, nec tertiis sit post hoc, nec ad factum mentium accedat, nec in sua causa, vel alterius iurator erit.

**1.** Sicut Gunebodigni faciunt. Ad dicitur sic sunt ex iuramento.

**C. XV.** *Ante quatuordecim annos nullus iurare cogatur.*

**P**ater, & ante annos quatuordecim non cogatur iurare. In concilio Eliberitano. **P**ater, in illa quoque, si in puerili etate sita in domo patris, illo nesciente, iuramento se confinxerit, & pater eius, ut audierit, statim contradixerit, vota eius, & iuramenta irrita erunt, & facilius emendabitur.

*Bartholomæus hoc citat ex concilio Hibernensi: ut alio, quia concilio Eliberitano tribuuntur.*

**C. XVI.** *De eodem, & ut a jejuniis iuramenta profertur.*

**H**onestum & etiam videtur, ut qui in sanctis audent iurare, hoc iuramentum faciant, cum omni honestate & timore Dei, & ut pueri ante annos quatuordecim non cogantur iurare.

*Conventio collecta est citati ex decretis Concilii Pape. Exstat autem lib. 1. capitularium c. 59. nonnullis prater ea verbis interpositis. Et vide referri primam huius capituli partem lvo c. 33.*

*Tristes sunt quadam tempora, quibus iurare prohibentur.*

**C. XVII.** *Quibus temporibus iurare prohibentur.*

**U**nde in concilio apud sanctum Medardum habito.

**D**icitur in sancta synodus, ut à Septuagesima usque in octavam Pasche, & ab adventu Domini usque in octavam Epiphaniæ, nec non & in jejuniis Quatuor temporum, & in Lætanis mensuris, & in diebus Dominicis, & in diebus Rogationum (nisi de concordia & pacificatione) nullas super sacra Evangelia iurare præsumat.

**5 pars.** De forma vero fidelitatis, & quid quisque debeat Dominis, vel ecclesiis, sic invenitur in epist. Fulberti Episcopi.

*a. al. item. b. lvo part. 12. c. 23. Pann. l. 3. c. 127. c. Burch. l. 1. c. 56. lvo part. 12. c. 11. Pann. l. 1. c. 124. Et 101. d. Capitulum. l. 1. c. 10. Burch. lib. 12. c. 12. lvo part. 12. cap. 49. Et 101. e. al. habet. f. Pann. l. 1. c. 10. Cap. præcedenti. Simile quiddam in schedis Capitularium & Gallia missa. Burch. l. 1. c. 10. g. In usibus feudorum, lib. 2. tit. 6.*

**C. XVIII.** *Quæ in fidelitate sunt observanda.*

**D**E forma fidelitatis aliquid scribere monitus, hæc vobis, quæ sequuntur, breviter, ex librorum auctoritate notavi. Qui domino suo fidelitatem jurat, ista seæ semper in memoria debet habere; incolome, tutum, honestum, utile, facile, possibile. Incolome videlicet, ne sit in damnum domini suo de corpore suo. Tutum, ne sit ei damnum de secreto suo, vel de munitionibus, per quas tutus esse potest. Honestum, ne sit ei in damnum de sua iustitia, vel de alius causis, quæ ad honestatem eius pertinere videntur. Utile, ne sit ei in damnum de suis possessionibus. Facile vel possibile, ne id bonum, quod dominus suus facere leviter poterat, faciat ei difficile; neve id quod possibile erat, reddat ei impossibile. Ut fidelis hæc documenta caveat, iustum est. Sed quia non sufficit abstinere à malo, nisi fiat id, quod bonum est, restat, ut in eisdem seæ supra dictis consilium & auxilium domino suo fideliter præbet, si beneficio dignus videri vult, & salvus esse de fidelitate, quam iuravit. Dominus quoque fidei suo in his omnibus vicem reddere debet. Quod si non fecerit, merito censetur maleficus; sicut ille, qui in eorum pravitate, vel faciendo, vel consentiendo deprehensus fuerit perfidus & perjurus.

**1.** Sed quia non sufficit. In ipsa epistola legitur: Sed non ideo casamentum meretur: non ei sufficit. Apud Ivonem vero, Sed non ideo casamentum & meretur. Non enim sufficit, &c.

**2.** Qui in eorum. In epistola legitur, si mox pravitate: apud Ivonem, si in eorum pravitate: In Pammormia vero ut apud Gratianum.

**C. XIX.** *De eodem.*

**S**i quis iuramentum violando profanat, Regi & domino suo iurat, & postea perverte & dolose eius regnum tractaverit, & in mortem ipsius aliquo machinamento indiat, quia sacrilegium peragit, in Christum Domini manum mittens, anathema sit: nisi per dignam poenitentiam satisfactionem emendaverit, sicut constitutum à sancta synodo est. ad eam, sæculum relinquat, arma deponat, in monasterium eat, & poenitentiam omnibus diebus vite suæ: veruntamen communionem in exitu vite suæ cum Eucharistia percipiat. Episcopus vero, Presbyter, Diaconus, si hoc crimen commiserit, degradatur.

**3.** Caput hoc in melioribus Gratiani codicibus non habetur. Burchardus de lvo citat ex dictis Augustini. Simile autem habetur in concilio Theodoro c. 2. ex Hys antea missis.

**4.** pars. Ut itaq; ex promissa appareat, mendacium nec simpliciter sermo debet profertur, nec iuramento firmari. Mendacium autem non solus in verbis, sed etiam in simulatis operibus esse præbatur.

**C. XX.** *Mentitur, qui professionem suam operibus non ostendit.*

**U**nde Ambrosius ait in sermone habito in Domusca de Abraham.

**5.** Initium huius sermonis est, Scitote fratres. Avete d. fratres mendacium, quia omnes qui amant mendacium, filii sunt diaboli. Et infra.

**6.** Non solum in falsis verbis, sed etiam in simulatis operibus mendacium est. Mendacium namque est Christianum se dicere, & opera Christi non facere. Mendacium.

**7.** lvo part. 12. cap. 76. Pann. l. 3. c. 122. b. al. casamentum.

**8.** Anselm. l. 1. c. 74. Polyg. l. 6. tit. 11. Burch. l. 12. c. 21. lvo part. 12. cap. 76. d. Pann. l. 3. c. 127.



